

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا
يُتْلَى عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ اللَّاتِي
لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ
وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَى
بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا
(127) وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ
إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا
وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ
تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا
(128) وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ
حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ
وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

~~~~~  
(129) وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِهِ وَكَانَ

اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا (130) وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ

مَا فِي الْأَرْضِ وَ لَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ

قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَ إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا

فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ وَ كَانَ اللَّهُ غَنِيًّا

حَمِيدًا (131) وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي

الْأَرْضِ وَ كَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا (132) إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ

أَيُّهَا النَّاسُ وَ يَأْتِ بِآخَرِينَ وَ كَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ

قَدِيرًا (133) مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ

ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ كَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

(134)

They ask thy instruction concerning the women say: Allah doth instruct you about them: And (remember) what hath been rehearsed unto you in the book, concerning the orphans of women to whom ye give not the portions prescribed, and yet whom ye desire to marry, as also concerning the children who are weak and oppressed: that ye stand firm for justice to orphans. There is not a good deed which ye do, but Allah is well-acquainted therewith. If a wife fears cruelty or desertion on her husband's part, there is no blame on them if they arrange an amicable settlement between themselves; and such settlement is best; even though men's souls are swayed by greed. But if ye do good and practise self-restraint, Allah is well-acquainted with all that ye do. Ye are never able to do justice between wives, even if it is your ardent desire: but turn not away (from a woman) altogether, so as to leave her (as it were) hanging (in the air). If ye come to a friendly understanding, and practise self-restraint, Allah is oft-forgiving, most merciful. But if they separate Allah will provide abundance for all from His all-reaching bounty: for Allah is He that careth for all and is wise. To Allah belong all things in the heavens and on earth. Verily we have directed the people of the book before you, and you (O Muslims) to fear Allah. But if ye deny Him, Lo! Unto Allah belong all things in the heavens and on earth, and Allah is free of all wants, worthy of all praise. Yea, unto Allah belong all things in the heavens and on earth, and enough is Allah to carry through all affairs. If it were His will, He could destroy you, O mankind, and create another race; for He hath power this to do. If any one desires a reward in this life, in Allah's (gift) is the reward (both) of this life and of the hereafter: for Allah is He that heareth and seeth (all things).

لوگ تم سے عورتوں کے معاملہ میں فتویٰ پوچھتے ہیں۔ کہو، اللہ تمہیں اُن کے معاملے میں فتویٰ دیتا ہے، اور ساتھ ہی وہ احکام بھی یاد دلاتا ہے جو پہلے سے تم کو اس کتاب میں سنائے جا رہے ہیں۔ یعنی وہ احکام جو اُن یتیم لڑکیوں کے متعلق ہیں جن کے حق تم ادا نہیں کرتے اور جن کے نکاح کرنے سے تم باز رہتے ہو (یالا لچ کی بنا پر تم خود ان سے نکاح کر لینا چاہتے ہو)، اور وہ احکام جو اُن بچوں کے متعلق ہیں جو بے چارے کوئی زور نہیں رکھتے۔ اللہ تمہیں ہدایت کرتا ہے کہ یتیموں کے ساتھ انصاف پر قائم رہو، اور جو بھلائی تم کرو گے وہ اللہ کے علم سے چھپی نہ رہ جائے گی۔ اگر کسی عورت کو اپنے شوہر سے بدسلوکی یا بے رخی کا خطرہ ہو تو کوئی مضائقہ نہیں کہ میاں اور بیوی (کچھ حقوق کی کمی بیشی پر) آپس میں صلح کر لیں۔ صلح بہر حال بہتر ہے۔ نفس تنگ دلی کے طرف جلدی مائل ہو جاتے ہیں، لیکن اگر تم لوگ احسان سے پیش آؤ اور خدا ترسی سے کام لو، تو یقین رکھو کہ اللہ تمہارے اس طرز عمل سے بے خبر نہ ہوگا۔ بیویوں کے درمیان پورا پورا عدل کرنا تمہارے بس میں نہیں

ہے۔ تم چاہو بھی تو اس پر قادر نہیں ہو سکتے۔ لہذا (قانون الہی کا منشا پورا کرنے کے لیے یہ کافی ہے کہ) ایک بیوی کی طرف اس طرح نہ جھک جاؤ کہ دوسری کو ادھر لٹکتا چھوڑ دو۔ اگر تم اپنا طرز عمل درست رکھو اور اللہ سے ڈرتے رہو تو اللہ چشم پوشی کرنے والا اور رحم فرمانے والا ہے۔ لیکن اگر زوجین ایک دوسرے سے الگ ہی ہو جائیں، تو اللہ اپنی وسیع قدرت سے ہر ایک کو دوسرے کی محتاجی سے بے نیاز کر دے گا۔ اللہ کا دامن بہت کشادہ ہے اور وہ دانا و بینا ہے۔ آسمانوں اور زمین میں جو کچھ ہے سب اللہ ہی کا ہے۔ تم سے پہلے جن کو ہم نے کتاب دی تھی انہیں بھی یہی ہدایت کی تھی، اور اب تم کو بھی یہی ہدایت کرتے ہیں کہ خدا سے ڈرتے ہوئے کام کرو۔ لیکن اگر تم نہیں مانتے تو نہ مانو، آسمان و زمین کی ساری چیزوں کا مالک اللہ ہی ہے اور وہ بے نیاز ہے، ہر تعریف کا مستحق۔ ہاں، اللہ ہی مالک ہے ان سب چیزوں کا جو آسمانوں میں ہیں اور جو زمین میں ہیں، اور کار سازی کے لیے بس وہی کافی ہے۔ اگر وہ چاہے تو تم لوگوں کو ہٹا کر تمہاری جگہ دوسروں کو لے آئے، اور

وہ اس کی پوری قدرت رکھتا ہے۔ جو شخص محض ثواب دنیا کا طالب ہو اُسے

معلوم ہونا چاہیے کہ اللہ کے پاس ثواب دنیا بھی ہے اور ثواب آخرت بھی،

اور اللہ سمیع و بصیر ہے۔

لोग तुमसे औरतों के बारे में फ़तवा पूछते हैं | कहो अल्लाह तुम्हें उनके मामले में फ़तवा देता है, और साथ ही वे अहकाम भी याद दिलाता है जो पहले से तुमको इस किताब में सुनाए जा रहे हैं | यानी वे अहकाम जो उन यतीम लड़कियों के मुताल्लिक हैं जिनके हक़ तुम अदा नहीं करते और जिनके निकाह करने से तुम बाज़ रहते हो (या लालच की बिना पर तुम खुद उनसे निकाह कर लेना चाहते हो) और वे अहकाम जो उन बच्चों के मुताल्लिक हैं जो बेचारे कोई ज़ोर नहीं रखते | अल्लाह तुम्हें हिदायत करता है कि यतीमों के साथ इनसाफ़ पर कायम रहो, और जो भलाई तुम करोगे वह अल्लाह के इल्म से छिपी न रह जाएगी | अगर किसी औरत को अपने शौहर से बदसलूकी या बेरुखी का खतरा हो तो कोई मुज़ायका नहीं कि मियाँ और बीवी (कुछ हुकूक की कमी-बेशी पर) आपस में सुलह कर लें | सुलह बहरहाल बेहतर है | नफ़स तंगदिली की तरफ़ जल्दी माइल हो जाते हैं, लेकिन अगर तुम लोग एहसान से पेश आओ और खुदातरसी से काम लो तो यक़ीन रखो कि अल्लाह तुम्हारे इस तर्ज़े-अमल से बेख़बर न होगा | बीवियों के दरमियान पूरा-पूरा अदल करना तुम्हारे बस में नहीं है | तुम चाहो भी तो उसपर कादिर नहीं हो सकते, लिहाज़ा (क़ानूने-इलाही का मंशा पूरा करने के लिए यह काफ़ी है कि) एक बीवी की

~~~~~

तरफ़ इस तरह न झुक जाओ कि दूसरी को अधर लटकता छोड़ दो ।
 अगर तुम अपना तर्ज-अमल दुरुस्त रखो और अल्लाह से डरते रहो तो
 अल्लाह चश्मपोशी करनेवाला और रहम फ़रमानेवाला है । लेकिन अगर
 जौजैन एक-दूसरे से अलग ही हो जाएँ तो अल्लाह अपनी वासीअ
 कुदरत से हर एक को दूसरे की मुहताजी से बेनियाज़ कर देगा ।
 अल्लाह का दामन बहुत कुशादा है और वह दाना व बीना है ।
 आसमानों और ज़मीन में जो कुछ है सब अल्लाह ही का है । तुमसे
 पहले जिनको हमने किताब दी थी उन्हें भी यही हिदायत की थी और
 अब तुमको भी यही हिदायत करते हैं कि खुदा से डरते हुए काम करो
 । लेकिन अगर तुम नहीं मानते तो न मानो, आसमान व ज़मीन की
 सारी चीज़ों का मालिक अल्लाह ही है और वह बेनियाज़ है, हर तारीफ़
 का मुसतहिक । हाँ, अल्लाह ही मालिक है उन सब चीज़ों का जो
 आसमानों में हैं और जो ज़मीन में हैं, और कारसाज़ी के लिए बस वही
 काफ़ी है । अगर वह चाहे तो तुम लोगों को हटाकर तुम्हारी जगह
 दूसरों को ले आए, और वह इसकी पूरी कुदरत रखता है । जो शख्स
 महज़ सवाबे-दुनिया का तालिब हो उसे मालूम होना चाहिए कि
 अल्लाह के पास सवाबे-दुनिया भी है और सवाबे-आखिरत भी, अल्लाह
 समीअ व बसीर है ।